

LADISLAV NÁDAŠI JÉGÉ · CESTA ŽIVOTOM

Anna Kubejová, Ivan Folkman, Eliška Nosálová, Dano Heriban,
Dominik Zaprihač

Ján Kožuch, Nada Jelušová

Ján Barto, Ján Blanský, Ivan Kollár

SLOVENSKÉ KOMORNÉ DIVADLO
V MARTINE
UVÁDZA V SLOVENSKEJ PREMIÉRE

**LADISLAV
NÁDAŠI
JÉGÉ
CESTA
ŽIVOTOM**

Dramatizácia

PETER PAVLAC, RASTISLAV BALLEK

Dramaturgia a hudba

(s použitím motívu Bélu Bartóka *Allegro Barbaro*)

RÓBERT MANKOVECKÝ

Scéna

TOM CILLER

Kostýmy

MARIJA HAVRAN

Pohybová spolupráca

PETER MAŤO

Šerm

LUBOMÍR BLAŠKO

Réžia

RASTISLAV BALLEK

Predstavenie vedie Janka Nosálová

Text sleduje Darina Mázorová

PREMIÉRA 20. 12. 2008 v Národnom dome

Druhá premiéra divadelnej sezóny 2008/2009

526. premiéra Slovenského komorného divadla v Martine

OSOBY A OBSADENIE

Jozef Svoreň

DANO HERIBAN

Guzy, župan

JÁN KOŽUCH

Dr. Búroš, lekár

MICHAL GAZDÍK

Lipnický, podžupan

MARTIN HORŇÁK

Dežko Lipnický, jeho syn

DOMINIK ZAPRIHAČ

Szőke, hlavný slúžny

VILIAM HRIADEL

Gabica Szőkeová, jeho dcéra

NAĎA JELUŠOVÁ

Gábor Szőke, jeho syn

KAROL ČIČMANEC a. h. /

TOMÁŠ TOMKULJAK a. h.

Drobniak, evanjelický farár

IVAN FOLKMAN a. h.

Drobniaková, jeho žena

ELIŠKA NOSÁLOVÁ a. h.

Ilonka Drobniaková, ich dcéra

ANNA KUBEJOVÁ a. h.

Magda Brettschneiderová

RENÁTA RUNDOVÁ

Marta Kurzhammerová,
druhá Guzyho žena
EVA GAŠPAROVÁ

Latróczy, zeman
MAREK GEIŠBERG

Prvá Guzyho žena
HELENA SUDICKÁ a. h.

Svoreňova matka
MARICA BÁLINTOVÁ a. h.

Slúžka
PETRONELA VALENTOVÁ

Tomaga, garbiar
JÁN BARTO a.h.

Glasner, žid
JÁN BLANSKÝ a. h.

Kander, katolícky farár
IVAN KOLLÁR a. h.

Deti
MICHAL JÁNOŠÍK, KATARÍNA
HOLJENČÍKOVÁ, IVAN KOLKA,
ZUZANA VALÁŠKOVÁ, LUKÁŠ
LÖFFLÉR, ZUZANA PLEŠKOVÁ

Hudobníci
Husle MAROŠ KRAMÁR, DUŠAN
TUMA, LADISLAV KONČEK,
LUBOMÍR ŠAMO
Akordeón TIBOR KONČEK,
BRANISLAV MURČEK
Kontrabas TOMÁŠ KRAMÁR,
LUDOVÍT KONČEK

Ján Kožuch, Renáta Rundová, Helena Sudická

JÉGÉ

Ladislav Nádaši-Jégé, nenápadný krívajúci lekár z Dolného Kubína, bol jedným z najvýznamnejších slovenských medzivojnových prozaikov, hoci v rodnom meste, kde po celý život vykonával lekársku prax, o tom takmer žiadny jeho pacient nevedel.

Narodil sa 12. februára 1866 v Dolnom Kubíne. Jeho otec, JUDr. Anton Odrobiňák, bol advokátom a patril k popredným dolnokubínskym mešťanom. Pod tlakom maďarizácie a pomaďarčených oravských prouhorských kruhov si kvôli udržaniu advokátskej koncesie zmenil priezvisko na Nádassy (Nádaši). Napriek tomu bol významným národným buditeľom na Orave. Anton Nádassy-Odrobiňák patril do tzv. Starej školy slovenskej, podporovateľom jej politického memorandového programu, s ktorým roku 1865 neúspešne kandidoval vo voľbách za poslanca Uhorského snemu. Aj keď sa mu nepodarilo presadiť vo veľkej uhorskej politike, od roku 1871 reprezentoval martinskú Slovenskú národnú stranu na komunálnej úrovni, dokonca v rokoch 1876 – 1880 bol richtárom Dolného Kubína. 16. mája 1868 bol účastníkom a oficiálnym členom slovenskej delegácie, ktorá pod vedením Jozefa Miloslava Hurbana navštívila Prahu pri príležitosti polozenia základného kameňa stavby Národného divadla.

Bol to práve otec, ktorý zasvätil Jégého do štúdia jazykov a vzbudil v ňom trvalý záujem o literatúru. Aj Jégého matka Emília Ludmila Ujhelyiová pochádzala z národne uvedomelej a podnikateľsky úspešnej oravskej rodiny. Jej otec Jozef Ujhelyi sa ešte pred rokom 1848 zaradil k podporovateľom Ludovíta Štúra a jeho spisovnej slovenčiny, neskôr po presídlení do Dolného Kubína ho takisto zvolili za richtára. Do takýchto priaznivých pomerov sa manželom Antonovi Nádassy-Odrobiňákovi a Emílii Ujhelyiovej narodil v Dolnom Kubíne, ako piate z jedenástich detí, syn Ladislav. V rokoch 1872 – 1876 chodil Ladislav Nádaši do štátnej ľudovej a do židovskej školy v Dolnom Kubíne, kde si u učiteľa Herzoga osvojil základy nemeckého jazyka i hebrejčiny. Ešte roku 1876 ho rodičia zapísali na dolnokubínske gymnázium,

no keďže táto škola nemala dostatok študentov, práve v tomto období zanikla. Preto prvé tri gymnaziálne ročníky (1876 – 1878) navštevoval na katolíckom gymnáziu v Kežmarku a štvrtú triedu absolvoval v školskom roku 1878 – 1879 v neďalekom Ružomberku. Aby sa naučil po maďarsky, do piateho ročníka chodil v rokoch 1879 – 1880 v Gyöngyösi. Gymnaziálne štúdiá napokon zavŕšil roku 1883 na katolíckom gymnáziu v Levoči. Z čias štúdií Ladislav Nádaši vo svojich životopisoch a spomienkach ako jediného učiteľa spomína o desať rokov staršieho rodáka Jura Janošku, ktorý ho cez prázdniny doučoval a pripravoval na skúšky. Počas gymnaziálnych štúdií Ladislav Nádaši utrpel veľmi vážny úraz, keď si nešťastne zlomil nohu v bedrovom a kolennom kĺbe. Následkom tejto dvojitej fraktúry až do svojej smrti nápadne kríval a podopieral sa paličkou, pričom sám hovoril o svojej pravej nohe ako o chromej. Počas dlhej domácej liečby ho okrem súkromného učiteľa Janošku vzdelával i vlastný otec Anton Nádassy-Odrobiňák. Práve otec Ladislava Nádašiho otcovskou autoritou rázne rozhodol o profesijnej orientácii svojho syna. Hoci od stredoškolských štúdií prejavoval záujem o literatúru a chcel sa zapísať na filozofickú fakultu, prísny otec mu sám vybral lekársku fakultu českej univerzity v Prahe. A tak poslušný syn Ladislav Nádaši navštevoval na pražskej univerzite v rokoch 1883 – 1890 prednášky z medicíny, ale často zavítal aj na filozofickú fakultu, kde ho ovplyvnila a formovala osobnosť vtedy mimoriadneho univerzitného profesora Tomáša Garriguea Masaryka, podobne ako jeho spolužiakov zo Slovenska. Títo všetci – teda Oravci Martin Kukučín a Ján Smetanay (známejší pod literárnym pseudonymom Ondrej Kalina), ďalej Jaroslav Vlček, Pavol Socháň, Dušan Makovický, Albert Škarvan, Vavro Šrobár a iní medici a filozofi – sa s vervou zapojili do práce v slovenskom akademickom spolku Detvan v Prahe, pričom Ladislav Nádaši prešiel všetkými spolkovými funkciami – bol knihovníkom, pokladníkom, zapisovateľom, archivárom, novinárom, revízorom, podpredsedom a dokonca štyri razy predsedom tejto najvýznamnejšej slovenskej študentskej kultúrnej, literárnej a vzdelávacej inštitúcie v Čechách. Na pôde Detvana sa okrem funkcio-

Dominik Zaprihač, Dano Heriban

nárskych aktivít začal seriózne venovať vlastnej literárnej, prekladateľskej i kritickej tvorbe. Svojím talentom a rozhľadom vďaka polyglotnému i odbornému vzdelaniu sa čoskoro zaradil medzi popredných predstaviteľov nastupujúcej spisovateľskej generácie, známych i v širších česko-slovenských literárnych kruhoch. Nádašihu literárne začiatky sú spojené práve s jeho štúdiom na pražskej lekárskej fakulte a aktivitami v spolku Detvan. Na zasadnutia prichádzal s referátmi o európskej literatúre. Napísal a pod pseudonymom Dr. Ján Grob uverejnil v Národných novinách a v Slovenských pohľadoch v rokoch 1889 – 1891 sériu humoresiek, črt a besedníc (*Žart, Veda, Kúra, Omyl*, novela *Výhody spoločenského života* a iné). Pritom nezabúdal ani na medicínu a 27. marca 1890 po vykonaní rigorózných skúšok ho menovali ako dvadsaťštyriročného za doktora medicíny.

Po absolvovaní vysokoškolských štúdií si Ladislav Nádaši zhaňal miesto, pričom vážne uvažoval nad možnosťou vystáť sa zo zlých a zaostalých rakúsko-uhorských pomerov do prosperujúcich USA, kde sa mal stať praktickým lekárom v kolónii amerických Slovákov vo veľkomeste Cleveland v štáte Ohio. Keby mu tento zámer nevyšiel, ako druhú, náhradnú alternatívu mal vyhliadnuté výhodné miesto v sliezskom Tešíne. V rokoch 1890 – 1891 sa však dostala do hospodárskych ťažkostí a napokon zbankrotovala židovská banka v Dolnom Kubíne, ktorej riaditeľom bol v tom čase šesťdesiatpäťročný Anton Nádassy-Odrobiňák. Mladý lekár Ladislav Nádaši sa musel vrátiť na rodnú Oravu, aby sa postaral o otca a rodinu, ktorá prišla o takmer celý majetok. Usadil sa v Dolnom Kubíne a tu si otvoril súkromnú ambulanciu. Na tieto smutné rodinné udalosti a ťažký vstup do lekárskej praxe Nádaši spomína takto: „*V ten deň, keď som prišiel, boli predali mojim rodičom dom nad hlavou. Boli na mizine. K tomu ma i politicky prenasledovali a celé dva roky mi nedali ani mizerné obvodné lekárske miesto v Kubíne.*“ Žil v prenajatom dome a živil rodičov i súrodencov.

Po príchode na Oravu sa ozval ako novinár literárnym článkom o Emilovi Zolovi v súvislosti s jeho novým románom *L'Argent*. Svoju recenziu uverejnil len pár týždňov po jeho vydaní v Paríži. Úvahu začal slovami: „*U nás je Zola*

nenávidený... Mnohí rozumní ľudia detinsky nenávidia ho preto, že pesimisticky kreslí ľudí, odvodiac pekné skutky od špatných alebo každodenných pohnútok. Myslia si, že zlým urobí svet, kresliac ho špatným“. Výrazné črty obdivu k Zolovi a k naturalizmu nesie v sebe i neskoršia Jégého literárna tvorba.

Zmena k lepšiemu nastala až po svadbe Ladislava Nádašiho s devätnásťročnou Máriou Viktóriou Kohuthovou 29. mája 1893 v Dolnom Kubíne. Už roku 1894 sa mladomanželom Nádašiovcom narodil syn Ladislav, pomenovaný po otcovi, roku 1897 ďalší chlapec Mikuláš a napokon prišla na svet roku 1901 dcéra Mária. Ešte roku 1893 vďaka vplyvnej familii Kohuthovcov získal Ladislav Nádaši miesto obvodného a roku 1902 dokonca miesto okresného lekára v Dolnom Kubíne, kde si oproti evanjelickému kostolu na námestí kúpil poschodový dom.

Od návratu z pražských štúdií sa Ladislav Nádaši nevenoval literárnej tvorbe, ale iba svojmu povolaniu a rodine. Čoskoro sa tento lekár – ľudomil, muž vyššej, korpulentnejšej postavy, s nakrátko ostrihanými vlasmi a tenkým rámkom pozláteného cvikra, krivkajúci so striebornou paličkou, stal obľúbenou dolnokubínskou postavičkou, najmä vďaka hlboko humánnemu prístupu k pacientom. Od roku 1893 ordinoval vo svojom byte, ale úradné prehliadky robil v kancelárii Župného domu v Dolnom Kubíne. Zároveň mu patrila celá dolná Orava vrátane veľkých strediskových obcí, ako boli Veličná, Párnica i vzdialená Zázrivá. O Oravcoch hovorieval, že „... sú vcelku dobrosrdeční a uznanliví. Vše sa sperú, ale vždy sa skoro pomeria. Život berú ľahko a umierajú bez strachu. V prípade ťažkej choroby navštívia raz, dva razy lekára akoby z povinnosti. Ak nepomôže, oddajú sa do vôle Božej, najviac ak sa pozrú ešte k nejakej veštici“.

Ladislav Nádaši nijako verejne nevystupoval. Dolnokubínčania ho poznali ako vynikajúceho lekára a skromného, utiahnutého človeka. Jeho pacientom bol i starnúci básnik Pavol Országh Hviezdoslav, s ktorým sa pravidelne stýkal a priatelil. Fakticky žili ako susedia, lebo bývali iba dva domy od seba, a ich priateľstvo sa utužovalo s pribúdajúcim vekom básnika, so zhoršovaním jeho zdravotného stavu a s búrlivými udalosťami

Ivan Folkman, Viliam Hriadel, Eliška Nosálová, Tomáš Tomkuljak, Michal Dano Heriban, Anna Kubejová, Ján Blanský, Dominik Zaprihač, Marek

Gazdík, Helena Sudická, Renáta Rundová, Naďa Jelušová, Martin Horňák,
Geišberg, Marica Bálintová, Ján Barto, Ivan Kollár, Ján Kožuch, Eva Gašparová

Anna Kubejová, Eliška Nosálová, Ivan Folkman

mi prvej svetovej vojny. Nádaši napokon stál aj pri Hviezdoslavovej smrteľnej posteli 8. novembra 1921 v Dolnom Kubíne.

Napriek tomu, že Jégé celé desaťročia nepísal, literatúre sa venoval naplno. Vďaka svojmu jazykovému vybaveniu (dokonale ovládal maďarčinu, nemčinu, francúzštinu, angličtinu a samozrejme slovenčinu aj češtinu) veľmi intenzívne sledoval inojazyčné literárne dianie. Zásielky zahraničných kníh boli u Jégého každoročnou samozrejmosťou.

Literárne sa Ladislav Nádaši-Jégé odmlčal na viac ako tridsať rokov, s jedinou výnimkou, keď roku 1897 uverejnil ešte v Slovenských pohľadoch poviedku *Pomsta*. Podpis pod poviedkou bol J.G., teda skratka jeho pseudonymu Ján Grob. Práve skratka J.G., písaná foneticky Jégé sa stala po vzniku Československa značkou, pod ktorou publikoval neznámy, pre mnohých pravdepodobne mladý a talentovaný prozaik. To, že má už ďaleko po päťdesiatke, netušil takmer nik. Rodinný priateľ Theo Herkel Florin, ktorému Jégé liečil chronicky chorú matku, spomína: „*O tom, že doktor Nádaši je spisovateľ, skoro nikto v Kubíne nevedel. Ani počínanie pána doktora v ničom nedalo tušiť, že tento ľudový lekár v svojej duši sonduje obrazy a spriada deje svojich budúcich prác. Azda len najbližší z rodiny a podaktorí jeho priatelia vedeli, že on, ktorý kedysi dávno písal, po dlhšom mlčaní zasa začal písať do Slovenských pohľadov. V našom mestečku bol známy len ako pán doktor, pán fyzikus alebo doktor báči – ako sme ho my, deti, volali.*“

Dôvody, prečo sa Jégé na sklonku monarchie umelecky odmlčal, sú zahalené rúškom tajomstva. Môžeme si ich iba domýšľať – možno sa naplno venoval práci a rodine, možno mal strach o existenciu a ako štátny úradník nechcel provokovať uhorské orgány.

Po roku 1918 sa Jégé zaradil do skupiny spisovateľov, ktorí sa nazývali autormi „rozviazaných jazykov“. Svoju predvojnovú tvorbu, humoristické poviedky s malomestskou a dedinskou tematikou uverejnil v Národných novinách, Slovenskom denníku a Národnom denníku. Tlačou vyšli pod názvom *Krpčky sv. Floriána* roku 1925. Dostali sa aj na scénu činohry Slovenského národného divadla. Drama-

tizácia mala premiéru 29. apríla 1926, ale ostala bez väčšej odozvy. O dramatickú prvotinu sa Ladislav Nádaši pokúsil ešte roku 1922, keď poslal na súbeh SND hru s aktuálnou témou *Prevrat*. Získal tretiu cenu, ale hra sa nikdy nehrala a jej rukopis sa stratil. Nezachovali sa ani rukopisy hier *Miraculín* či *Janko Sokol*. Roku 1925, počas jeho krátkeho bratislavského pôsobenia vo funkcii zástupcu župného zdravotného referenta, vyšla tlačou veselohra *Mia*.

Na poli dramatického umenia teda nenašiel Jégé svoje uplatnenie, zato oveľa väčšie úspechy dosiahol ako prozaik. Prvá práca, novela *Wieniawského legenda* (1922), ktorá vyšla v Slovenských pohľadoch, presvedčila verejnosť, že do literatúry vstupuje osobnosť s pevným životným a umeleckým presvedčením. V ďalších prácach, v románe *Adam Šangala* (1923), v novelách *Magister rytier Donč*, *Kuruci*, *Horymír* a *Z dávných časov* (1927), najmä však v románe *Svätopluk* (1928), vzopäl sa autorov prozaický talent k novým metám. V priebehu niekoľkých rokov sa Jégé dostal do centra slovenskej povojnovej literatúry a stal sa tvorcom novodobej historickej prózy. Je to próza s výrazne realistickým rukopisom. Pozornosť sústreďuje na zobrazenie životných osudov tzv. nehistorických postáv. Typický z tohto hľadiska je román *Adam Šangala*, za ktorý mu 28. októbra 1925 udelili Štátnu cenu za literárnu tvorbu.

Popri medicíne a literatúre sa Ladislav Nádaši v poprevratovom čase venoval i kultúrnej, osvetovej a národohospodárskej činnosti. V rokoch 1922 – 1923 redigoval časopis *Naša Orava* a v rokoch 1923 – 1925 bol hlavným a zodpovedným redaktorom týždenníka *Orava*. Zameriaval sa aj na prednáškovú činnosť, pričom sa orientoval výlučne na zdravotnú výchovu a osvetu. Angažoval sa ako predseda Hviezdoslavovej (predtým Meštianskej) besedy a predseda Miestneho odboru Matice slovenskej. Zvolili ho aj za čestného predsedu odbočky Československého Červeného kríža v Dolnom Kubíne. V hospodárskej oblasti predsedal Úverovému a sporiteľnému ústavu, pôsobil ako člen správnych rád účastinných spoločností *Banka Orava* a *Oravský priemysel* v Dolnom Kubíne a bol členom správnej rady *Úverovej banky* v Žiline.

Dano Heriban, Eva Gašparová

Renáta Rundová, Michal Gazdík

Začiatkom 30. rokov postupne opúšťal historickú tému a po vydaní zbierky noviel *Itália* (1931) sa intenzívnejšie obrátil k súčasnosti. Príklon k nej signalizuje skryte autobiografický román *Cesta životom* (1930), v ktorom ho zaujala bezprostredne predprevratová skutočnosť. Aj romány *Alina Orságová* (1934), *S duchom času* (1937) a zbierka noviel *Medzi nimi* (1934) tematicky zasahujú do bezprostrednej prítomnosti.

Z korešpondencie Ladislava Nádaši-Jégého možno usúdiť, že udržiaval trvalé pracovné vzťahy z mnohými literátmi a vydavateľmi na Slovensku i v Čechách. Osobné priateľstvo ho spájalo predovšetkým s básnikom, publicistom a dlhoročným správcom Matice slovenskej Štefanom Krčméryom, ktorý mal na Jégého azda najväčší vplyv a názor, ktorého si sám Jégé vysoko cenil. Posielal mu na posúdenie mnohé svoje rukopisy a netrpezlivo čakal na Krčméryho odozvu.

V polovici 30. rokov často chorľavel. Na jeho zdravotný stav nepriaznivo zapôsobili politické udalosti z konca prvej Československej republiky. Po vzniku Slovenského štátu musela jeho dcéra spolu s manželom a rodinou odísť do protektorátu. Z tohto úderu sa nikdy nespamätal a 2. júla 1940 v Dolnom Kubíne zomrel na zlyhanie srdca.

Cestu životom označila vtedajšia kritika za najpesimistickejšie dielo dovtedajšej slovenskej literatúry. Jégé tu bez akýchkoľvek príkras, s naturalistickou pravdivosťou, ktorú nachádzal u Zolu, zobrazil fenomén „dvojtvárnosti“, pustý, prázdny a parazitický život predstaviteľov hornouhorskej džentry a ich malomestských príživníkov. Ak hľadáme v Jégého románe isté prvky autobiografie, len ťažko dokážeme identifikovať jeho samého v niektorej z postáv diela. Jégého životné skúsenosti však nachádzame v doktorovi Búrošovi a taktiež v hlavnom hrdinovi, Svoreňovi, pri hľadaní vlastnej identity cez odpoveď na otázku: „*Čo vlastne som, Slováč, či Maďar?*“ Táto otázka prináša, prostredníctvom logických a racionálnych úvah prekvapivé ambivalentné postoje obsiahnuté v dvoch odpovediach: Som Slováč, lebo aj moji rodičia a starí rodičia boli Slováci. – Ale som aj Maďar, lebo Maďarom sa dnes oplatí byť. Pre Slovákov som Slováč a pre Maďarov som Maďar. Jozef Svoreň sa rozhodne tak, ako sa

rozhodol Jégého otec, keď si zmenil meno na Nádassyho a rovnako tak, ako sa musel rozhodnúť i sám autor, keď prestal písať po slovensky a stal sa lojálnym okresným lekárom, i napriek tomu, že sa vo vnútri Antona i Ladislava Odrobiňákovcov ozýval a vzpieral slovenský národovec Dr. Búroš. Jozef Svoreň preplával svojím životom s maximálnou snahou poslušne slúžiť režimu. Akémukoľvek režimu. Tak ako sto rokov pred ním plával slávny Jozef Fouché a sto rokov po ňom plávajú iní. Dnes. A je ich veľa. Veľmi veľa. Veľa Jozefov Svoreňov, ktorí ako verní psi slúžia svojim pánom len preto, že majú postavenie, peniaze, moc. Ale zvykli sme si za tie stáročia. Robíme to, čo je pre nás v danej chvíli výhodné, keď nás pritlačia k múru, tak vyjednávame. Pragmatizmus, alebo presnejšie jeho slovenský ekvivalent: „svorenizmus“, je každodennou súčasťou nášho života. Práve preto v Martine inscenujeme Jégého Cestu životom. A tiež z dôvodu, že autor svoj román situoval do malého župného mesta, kdesi na severe Slovenska, ktoré v mnohom pripomína Martin. A tiež aj preto, že náš príbeh sa začína roku 1873, teda v čase, keď sa objavili prvé úvahy o stavbe martinského Národného domu a v neposlednom rade aj z dôvodu, že miestom, kde sa odohrávajú najzásadnejšie mílniky života hlavného hrdinu je kasíno, tak veľmi podobné tomu nášmu, turčianskemu v Národnom dome.

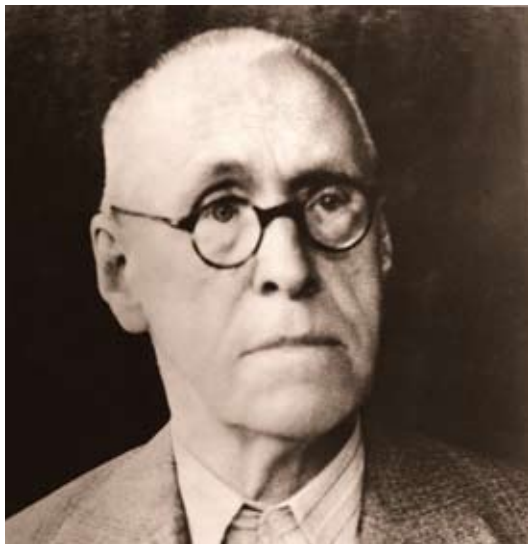
Róbert Mankovecký

(...) Teší ma, že sa ti zvidel fragment z Cesty života. Už som to dokončil, odpísal čiastočne, a čiastočne makulár (koncept, rukopis) poslal, lebo sa mi naozaj nechcelo tristo strán dva razy písať. Teraz čakám, čo povie naň Štefan (Krčméry), lebo sú tam i politické i erotické vecičky, na ktoré trochu fúzom mrdne. Hoci ohľadne erotiky som si dal pozor. Ale úplne ju vylúčiť pri popise takých bujakov, ako boli naši páni, je vec úplne nemožná. Pravda, popisu vôbec niet, len naznačenie, že sa niečo podobné stalo. (...)

(z Jégého listu synovi Mikulášovi, 29. novembra 1929)

Viliam Hriadel, Dano Heriban

O SEBE

Narodil som sa v Dolnom Kubíne, a to – ako som si to dobre zapamätal – 12. februára 1866. Hoci to tým školám nebude veľmi milé, prezradím, že som skončil gymnázium v Kežmarku, Ružomberku, Gyöngyösi a v Levoči. Okolo univerzity chodieval som v Prahe, kde som z božej dobroty a milosti profesorov dosiahol titul doktora všetkých medicínskych vied. V Prahe sme, hoci často trochu i pri biede, nemali tie najhoršie časy. Čo sme zanedbali v navštevovaní prednášok a klinik, to sme nahradili navštevovaním známeho ľudovýchovného ústavu na Václavskom námestí, zvaného „U Primasů“. Keď som mal doktorský diplom, oblažil som panenskou čerstvosťou svojej medicínskej vedy svoje rodné mesto a okolie, čím som značne prispel k rozšíreniu a zmodernizovaniu cmiterov v tomto okrese. Od tých čias pôsobím stále doma v Kubíne, tvoriac takto krásny vzor chrobáka v chrene. Po prevrate napísal som niekoľko rozprávok a rozmnožil som o tri počet slovenských prepadnutých drám.

Ináč píšem, ako viem. A každý nech si o mne myslí, čo sa mu páči. Rozkázat' v tomto ohlade nemožno nikomu, ani kritikom.

*

Z cudzích literatúr mi je najsympatickejšia anglická. Zo Shakespeara dojmom najživšej pravdivosti účinkuje na mňa Július Caesar. Z Molièra mi je veľmi milý Mizantrop, z Talianov mi je blízky Manzoni, nemeckí spisovatelia ma, vyjmúc Goetheho, nechávajú chladným. Uznávam vysokú cenu diel Francea, Shawa a Wilda, ale pre ich za vlasy pritiahnuté paradoxy, ktoré sa mi zdajú veľmi lacné, nehladím na nich s veľkým rešpektom.

Nemám trpezlivosť čítať podrobné opisy, ktorými dej nenapreduje, a preto som nie v stave prečítať ani Forsyte Sagu, ani Proustove veci, hoci som ich aj zaplatil. Veľmi rád čítam starých rímskych a najmä gréckych klasikov.

Z Čechov sú mi milí Neruda, Němcová, Havlíček a Šmilovský, ďalej Březina, Bezruč a Wolker, ako aj Machar a Jirásek.

Vo výtvarných umeniach sa vyznám natoľko, že by som vedel z nich skúšku zložiť, napísať obstojný článok a že nahliadam, že nemám o hodnote umeleckého diela ani šajnu. Kubizmu, futurizmu pri všetkej dobrej vôli nerozumiem a nerozumiem ani o nich písané pojednania, čo považujem za vážny nedostatok svojho duševného ústroja.

Vo svojich literárnych dielach, o ktorých si nenamýšľam, že by dosahovali stupeň dokonalosti, ktorý ja sám požadujem od umeleckého diela, je mojou snahou kresliť ľudí ako maliar alebo karikaturista. Nahliadam, že sú ľudia poväčšine slabí, smiešni, že sú vedení pudmi, nie rozvahou, že mravnosť považujú vo svojom najúprimnejšom vnútre len za hlúpe sekírovanie. (...)

O svojom filozofickom názore na svet radšej nepíšem, lebo nechcem, ako značná väčšina slovenských kritikov, písať o veciach, do ktorých sa nerozumiem. Vcelku môžem povedať, že som zásadne, v teórii, dobrý človek, v praxi som taký, ako pánboh dá. (...)

Nemzeti dal

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk vagy szabadok?
Ez a kérdés, válasszatok!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Petőfi Sándor

Hor´ sa, Maďar, vlast´ velí ti,
tu čas, abo nikdy...
Prisaháme na praboha maďarstva,
prisaháme: voľnosť chceme,
bez rabstva!

preklad Ján Smrek

Milan Štefánik

Hovoril otec na fare košariskej,
na fare, čo hrubé má múry
a obloky zamrežované,
lipy voňajú vedľa nej
i kostol belie sa v súmraku,
hovoril synovi:
Keď zve ťa osud, choď!
Nám boriť sa tu, zmárať usúdené
a kosti zložiť do poddaných zeme
sťa semä, ktoré zide azda raz,
keď príde Jar a prinesie svoj plod.
Ale ty,
keď zve ťa osud, choď!

Štefan Krčméry

Marek Geišberg, Dominik Zaprihač, Helena Sudická, Viliam Hriadel,
Renáta Rundová, Tomáš Tomkuljak

Scénu, stavbu, osvetlenie, zvuk, rekvizity, kostýmy a parochne pod vedením Karola Čičmanca a Petra Klaudínyho realizovali: Mária Brachňáková, Zuzana Jankesová, Marta Kalinová, Nina Malková, Soňa Mušáková, Anna Paulovičová, Juraj Bojnický, Jaroslav Daubner, Marián Frkáň, Dušan Gabona, Miroslav Kopas, Vladimír Kubis, Ján Kurhajec, Marek Marček, Dušan Michalka, Milan Páleš, Róbert Plánka, Zdeněk Polášek a Dalibor Pročka.

Vaša banka

**SLOVEN
SPORI**

sporotel 0850 111 888

generálny partner

SKÁ
TELŇA

www.slsp.sk

HLAVNÍ PARTNERI

Martiner

**VŠADE DOBRÉ,
DOMA NAJLEPŠIE**

Vychutnajte si divadelnú sezónu s pivom **Martiner**

HLAVNÍ PARTNERI

Viena international

EIN UNTERNEHMEN DER REJLEK METAL & PLASTICS GROUP

■ presné strojné súčiastky ■ lisovacie nástroje ■ výlisky

**Spájame sa s najlepšími,
spojte sa s nami!**

www.viena.sk

HLAVNÍ PARTNERI

Najlepší idú za nami

Tatra banka

Najoceňovanejšia banka na Slovensku

Viac ako 55 ocenení za 18 rokov

The **Banker**

EUROMONEY

GLOBAL
FINANCE

TREND

:najlepší idú za nami

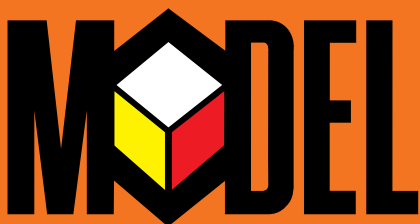
Member of Raiffeisen International

HLAVNÍ PARTNERI

Mercedes-Benz

DIVADLO PODPORILI

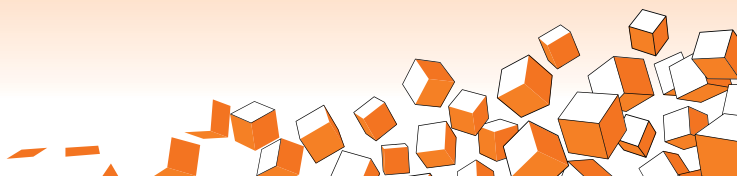

Inteligentné obalové riešenia

www.modelgroup.com

MODEL OBALY, s.r.o.
E. B. Lukáča 2, Martin
info.msk@model.sk

Tel. +421 (0) 43 424 86 84
Fax +421 (0) 43 423 83 45
+421 (0) 43 430 11 81

showroom Apollo Business Center Bratislava / production Poprad

DIVADLO PODPORILI

dcp
TIMBER

DCP timber
Dúbravcova 1
03601 Martin

tel: 043-4300 421
fax: 043-4300 422

www.dcp.sk
www.dcptimber.eu

**SLOVENSKÝ
VÝROBCA
KVALITNÉHO
STAVEBNÉHO
REZIVA**

Píla Martin
Píla Podbiel

DIVADLO PODPORILI

Martin

M. R. Štefánika 25/A
tel./fax: 043/430 99 01-3
e-mail: nabytokmt@geko.sk

Žilina

Bajzova 39B
tel./fax: 041/56 54 411-6
e-mail: nabytokza@geko.sk

Prievidza

Bojnická cesta 45
tel./fax: 046/54 31 790
e-mail: nabytokpd@geko.sk

GEKO
NÁBYTOK

DIVADLO PODPORILI

SVETOVÝ LÍDER VO VÝROBE KLZNÝCH LOŽÍSK
www.GGBearings.com

email: slovakia@ggbearings.com
Tel: +421 43 40 40 111
Fax: +421 43 40 40 500

GGB SLOVAKIA s.r.o.
Hlavná 1910
038 52 Sučany

Pašaz

RESTAURÁCIA & KAVIARĚN

Ponúkame Vám kompletné
zabezpečenie rôznych
spoločenských podujatí

svadby
promócie
receptie
plesy

Restaurácia & Kaviareň

zabezpečíme komplet catering
kadeľkovek a bočtykovek.
tel.: 907 845 787

Po-Št: 10⁰⁰ - 23⁰⁰
Pia: 10⁰⁰ - 24⁰⁰
So: 10⁰⁰ - 23⁰⁰
Ne: 11⁰⁰ - 21⁰⁰

M.R. Štefánika 48, 036 01 Martin
tel.: 0905 260 364
e-mail: office@pasazmt.sk
www.pasazmt.sk

DIVADLO PODPORILI

Na zdravie, priatelia !

DIVADLO PODPORILI

RAJEC®

RAJEC.

Dobrotvorná pramenitá voda

pramenitá pramenitá voda

0,33 l

neogtenu

DIVADLO PODPORILI

Stahl
cestovní agentúra
TUI ReiseCenter

ĎALEKÉ CESTY - EXOTICKÉ ZÁJAZDY

zima 2008/2009

Argentína • Aruba • Austrália • Bahamy • Barbados • Barma
Brazília • Čína • Dominikánska republika • Dubaj • Egypt • Florida
Havajské ostrovy • Hongkong • India • Indonézia • Jamajka
Japonsko • Juhoafrická republika • Kambodža • Kanada • Keňa
Kostarika • Kuba • Madagaskar • Malajzia • Maledivy • Martinik
Mauritius • Mexiko • Nepál • Nový Zéland • Réunion • Seychely
Srí Lanka • Tanzánia • Thajsko • Tibet • Tobago • Trinidad • USA
Venezuela • Vietnam • Zanzibar

STAHL REISEN, spol. s r.o.

Ul. 29. augusta 9, 036 01 Martin

Tel.: +421 - 43 - 422 18 55, 413 14 07, 422 31 52

Fax: +421 - 43 - 422 37 26, 413 29 94

E-mail: stahl@stahl.sk

Internet: www.stahl.sk

DIVADLO PODPORILI

občerstvenie na premiéru venovali

kvetinové koše na premiéru venovala

MEDIÁLNI PARTNERI

.týždeň

Informačný systém Turca
www.turiecinfo.sk

**Program
k inscenácii
CESTA ŽIVOTOM**

Zostavil

Róbert Mankovecký

Jazyková spolupráca

Vlasta Kunovská

Foto

Branislav Konečný

Fundraising a reklama

Soňa Buckulčíková

Vizuál inscenácie

Tom Ciller

Layout bulletinu

Dalibor Palenčík

Tlač P+M Turany

Cena 1 € / 30 Sk

Slovenské komorné divadlo

Divadelná 1, 036 80 Martin

Tel.: 043/422 40 98 (spojovateľ)

www.divadlomartin.sk

riaditeľ **František Výrostko**

umelecký šéf **Peter Gábor**

šéf výpravy **Jozef Ciller**

Zriaďovateľom SKD

je Žilinský samosprávny kraj.

Ž I L I N S K Ý
samosprávny kraj

MOTOVIŠ ATŠED ĖDĖT IŠAQĀN VAJSIDAJ